ההוא מיבעי ליה לגופיה תרי וכל זר כתיבי ואכתי מיבעי ליה לכדר' יוסי בר' חנינא דא"ר יוסי ברבי חנינא וכל זר זרות אמרתי לך ולא אנינות דרבי יוסי ברבי חנינא מן זר וכל זר נפקא ואכתי מיבעי ליה לכדתניא כשהיא חוזרת חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק ואמר רב חסדא אמר רבינא בר רב שילא מאי קרא דכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל לא תאכל במורם מן הקדשים א"כ לכתוב קרא היא בקדשים לא תאכל מאי בתרומת הקדשים שמעת מינה תרתי אשכחן כהנת לויה וישראלית מנלן כדא"ר אבא אמר רב בת ובת הכא נמי בת ובת כמאן כר"ע דדריש ווין אפילו תימא רבנן כוליה ובת קרא יתירא הוא אשכחן לתרומה לכהונה מנלן אטו לויה וישראלית לא לכהונה מרבינן להו דאי לתרומה בנות מיכל תרומה נינהו אלמה לא משכחת לה דקאכלה בשביל בנה בשביל בנה ק"ו ומה כהנת דבקדושה דנפשה אכלה פסיל לה לויה וישראלית דלא אכלה אלא בשביל בנה לא כ"ש והיא הנותנת כהנת דקדיש גופה פסיל לה הא דלא קדיש גופה לא פסיל לה אלא לכהונה ק"ו מגרושה ומה גרושה שמותרת בתרומה אסורה לכהונה זו שאסורה בתרומה אינו דין שפסולה לכהונה וכי מזהירין מן הדין גלוי מילתא בעלמא הוא ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות כי תהיה אמר רחמנא הנך דאית בהו הויה חייבי כריתות לאו בני הויה אי הכי עובד כוכבים ועבד לא ליפסלו הנך פסלי מדרבי ישמעאל דא"ר יוחנן משום רבי ישמעאל מנין לעובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל ועל כהנת ולויה שפסלוה שנאמר ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגו'

מי

הא מיבעי ליה לגופיה. לזר גמור אבל הך דלאו זרה היא איצטריכא ובת כהן לאסרה: **תרי וכל זר כתיבי.** וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב) ועוד גבי בת כהן כתיב ושבה אל וגו' מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו (שם) ומהכא תיפוק לאו לבת כהן הנשאת לישראל לאוסרה תחת בעלה לתרומה: **דרבי** יוסי בר' חנינא בפרק הערל להתיר אונן בתרומה: **ואכתי.** האי דבת כהן כי תהיה מיבעי ליה לניקוחין גמורים ולאשמועינן כשהיא חוזרת לבית אביה במיתת הבעל וזרע אין לה אינה חוזרת לחזה ושוק של שלמים לאכול כשאר אחיות האוכלות כדכתיב אתה ובניך ובנותיך (ויקרא י): **אשכחן כהנת.** דמיפסלא לתרומה בביאת פסול: **כדא"ר אבא.** בפ' יש מותרות: ר' עקיבא דורש ווין בסנהדרין בפרק ד' מיתות (ד' נא:) ישמעאל אחי בת ובת אני דורש: **כוליה ובת קרא יתירא הוא.** דהא כתיב לעיל מיניה וכהן כי יקנה נפש וגו' ויליד ביתו ומלי למכתב אבתריה וכי תהיה לאיש זר: **לכהונה מנלן.** שלא תנשא עוד לכהן משבא עליה פסול: **אלמה לא.** בתמיה. והא משכחת לה דקאכלה בשביל בנה ואיצטריך לאשמועינן דאם תיבעל לפסול לה תיאסר: **ק"ו.** ולא איצטריך ובת לרבויה: **והיא הנותנת.** קושיא היא כלומר איצטריך לרבויה דק"ו ההוא דקילפת מיניה איסורא היא המדה נותנת הדין להתיר ולא לאסור כהנת דקדיש גופה כו': **וכי מזהירים מן הדין.** תדין ק"ו לאוקמיה בלאו גמור הא קיי"ל (מכות דף יז:) דאין מזהירין מן הדין: **גלוי מילתא בעלמא הוא.** ולאו מילף מיניה ילפינן לאו לכהונה מתרומה דממילא כיון דאיפסלה לתרומה איפסלה לכהונה דתרומה היינו קדושת כהונה: **ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות.** שאם בא עליה אחיה פסלה מתרומה דבי נשא אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושי לא פסלי לה וכותי ונתין וממזר דפסלי מנלן: **הנך דאית בהו הויה.** מדאפקה להך ביאה בלשון הויה שמע מיניה בבני קידושין משתעי קרא ואפ"ה פסלי: **לאפוקי חייבי כריתות** ל"ג: **אי הכי.** אימא קרא דוקא בני קידושין נקט ועובד כוכבים ועבד לא פסלי. וה"ה דמצי נמי למימר חייבי כריתות לא ליפסלי אלא משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי היינו עובד כוכבים ובמתניתין (לקמן דף סט:) תנן העבד פוסל משום ביאה: עבד כנעני לית ליה קדושין דכתיב (בראשית כב) עם החמור עם הדומה לחמור [לעיל סב.]. עובד כוכבים לית ליה קידושין דאמרינן (סנהדרין דף נב:) אשת רעהו פרט לאשת (א) אחרים ובשאלתות דרב אחאי) יליף לה מדתני רב חנינא (שם נז:) בעולת בעל [בראשית כ] יש להן מידי אמרינא לא ובני ישראל מקיש הוויות להדדי מאן דאית ליה קידושי כסף ושטר אית ליה נמי קידושי ביאה אבל עובד כוכבים דלית ליה קידושי כסף ושטר לית ליה קידושי ביאה). ומשני פסיל מדרבי יוחנן ומהאי קרא גופיה משתמעי חייבי כריתות לפסולא: ואית דמפרשי **ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות.** נמי מ"ש דלא תני להו לעיל. ומשני כי תהיה כתיב מדאפקה רחמנא לבעילה בלשון הויה לא פסיל מתרומה אלא בר קידושי דוקא דבני הויה לאפוקי חייבי כריתות דלאו בני הויה נינהו כו' וסבירא להו דחייבי כריתות לא פסלי. וקשיא לי בגוה טובא חדא (ב)דתמיה היא דהא ממילי חייבי כריתות מחייבי לאוין ועוד) דתנן בפ' ד' אחין (לעיל דף לב:) אם היו כהנות נפסלו מתרומה בבעילת אשת איש ועוד ק"ו חייבי לאוין פסלי חייבי כריתות לא (ג) פסלי ועוד הא אמרינן בעשרה יוחסין (קדושין דף עז:) דכהן הבא על אחותו עשאה זונה וכיון דזונה היא בעילתו פוסלתה דתניא (לקמן דף נח.) לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנים לה מעשר ואוכלת לויה אין אבל תרומה לכהנת לא ועוד הא תנן במתניתין (לקמן דף סט:) ממזר פוסל ומאכיל ולא משכחת לה אלא באם אמו ואי חייבי כריתות לא פסלי בביאתם משכחת לה דממזר פוסל ומאכיל את אמו כיצד בת כהן שבא עליה אחיה מאמה והוא ישראל וילדה לו בן פוסל מן התרומה ובת ישראל שבא עליה אחיה מאמה כהן וילדה לו בן הרי זה ממזר ומאכילה אלא מדלא נקט אמו ש"מ ביאת אחיה אפי' בלא ילדה נמי פוסלתה: (ד)חייבי כריתות לאו בני הויה נינהו בקדושין בפרק האומר לחבירו (ד' סז:): **שפסלוה.** מן התרומה: **(ה)מי שיש לו אלמנות וגירושין בה.** אני קורא בה ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל ולא מעובד כוכבים ועבד:

אשכחן

לימא קרא היא בקדשים לא תאכל. פי' דאי לתרומה לחודה אתא א"כ לימא קרא היא בקדשים דכולה פרשתא לתרומה קאי ומדכתיב בתרומת הקדשים שמע מינה דלמורם מן הקדשים נמי אתא ואם תאמר ואימא דכוליה להכי אתא לומר שאין חוזרת לחזה ושוק ואמר רבינו יצחק דפשטא דקרא איירי בתרומה דאיירי בה בכל הפרשה:

רבי עקיבא דדריש ווין. בסנהדרין פרק ארבע מיתות (דף נא.) רבי ישמעאל אחי בת ובת אני דורש:

כמאן כר' עקיבא דדריש ווין. הק' הר' משה מריגנשבור"ג דמאן תנא דפליג עליה דר' עקיבא התם גבי בת ובת בפ' ארבע מיתות (שם דף נא:) רבי ישמעאל והתם בההיא שמעתא גופא אמרינן ור' ישמעאל האי בת ובת מאי דריש ביה לרבות בת בעלי מומין אלמא דר' ישמעאל נמי דריש ווי ותירץ דה"פ כמאן כרבי עקיבא דדריש ווי דמוקי ויו דובת לרבות נשואה ולא מצריך לרבות בת בעלי מומין והוא הדין דמרבה הכא לויה וישראלית אבל רבי ישמעאל דמצריך התם לרבות בת בעלי מומין כדקאמר לפי שמצינו שחילק הכתוב בין תמימים לבעלי מומין יכול נחלוק בבנותיהן ה"נ יהא צריך כאן לרבות בת בעלי מומין ולא טוקמיה לרבות לויה וישראלית וק"ק בסמוך דקאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל מנין לעובד כוכבים ועבד שבאו על כהנת לויה וישראלית כו' ומרבינן (ליה) לויה וישראלית מובת ופריך כמאן כרבי עקיבא דדריש ווי טפי הוה ליה לאקשויי דר' ישמעאל אדר' ישמעאל דהיכי דריש מובת לויה וישראלית והא איצטריך לבת בעלי מומין כדדריש התם ואר"י דלא נקט הכא ר' עקיבא לאפוקי ר' ישמעאל דהא ר' ישמעאל נמי דריש ווי אלא לאפוקי שאר תנאי דלא דרשי ווי בעלמא תדע דלא קאמר אפי' תימא רבי ישמעאל אלא אפילו תימא רבנן ועוד יש לומר דר' ישמעאל לא דריש ווי והא דקאמר בסנהדרין (שם:) ורבי ישמעאל האי בת ובת מאי עביד ליה לא מסיק הכי אלא ליישב דרשא דרבי ישמעאל למאן דדריש ווי:

עובד כוכבים ועבד דלאו בני הויה נינהו לא ליפסלו. פירש בקונטרס דה"ה דה"מ למימר נמי חייבי כריתות לא ליפסלו אלא נקט עובד כוכבים ועבד משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי דהיינו עובד כוכבים ובמתני' (לקמן דף סט:) תנן העבד פוסל משום ביאה ומשני דפסלי מדר' יוחנן כו' ומהאי קרא משתמעי נמי חייבי כריתות וק' לר"י דלכל היכא דקתני כותי לאו בתורת עובד כוכבים נקיט ליה אלא לפסולא בעלמא כי ההיא דתנן (קדושין דף עד.) אלו הספקות שתוקי ואסופי וכותי ובאלו נערות (כתובות דף כט. ושם) דתנן הבא על הממזרת והנתינה והכותית יש להן קנס ודייקינן בפ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף לח: ושם) דקסבר כותים גירי אמת הן מדיש להן קנס ועוד ר' יוחנן משום ר' ישמעאל דנקט עובד כוכבים ועבד אמאי לא נקט חייבי כריתות ונראה לר"י דפשיטא ליה להש"ס דעיקר קרא דלאיש זר איירי בחייבי כריתות כדאמר פ' עשרה יוחסין (קדושין דף עה:) גבי עובד כוכבים ועבד הבא ממזר הוי מיפסל בביאתו מיבעיא ואפילו לר' יהושע דלא הוי ממזר מחייבי כריתות מ"מ כיון דחמירי חשיבי לאיש זר ואפי' אותם חייבי כריתות דלא הוו זר אלא מעיקרא כיון דעיקר קרא בחייבי כריתות איירי והכי פריך ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות דוקא ולא חייבי לאוין ומשני כי תהיה אמר רחמנא לרבות חייבי לאוין ומיהו חייבי לאוין כיון דלא חמירי בעינן דליהוי זר אלא מעיקרא כדלקמן ופריך עובד כוכבים ועבד דלאו בני הויה נינהו לא ליפסלו דלא אתרבו מכי תהיה וזרים נמי לא איקרו דאין בהם ממזרות ולא חמירי דאין בהם אלא לאו בעלמא ומשני דפסלי מדרבי ישמעאל אבל חייבי כריתות לא נפקי מהתם דבני אלמנות וגירושין הוו דאחריני אלא מלאיש זר ועיקר קרא בדידהו משתעי:

עובד כוכבים ועבד. וא"ת והא איצטריך למכתב אלמנה וגרושה לומר שחוזרת כשנתאלמנה או נתגרשה וי"ל דא"כ לכתוב חד מינייהו דלית ליה צריכותא דר' עקיבא דבסמוך ומדכתב תרוייהו דריש למי שיש לו אלמנות וגירושין יצאו כו':

ואימא

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ט:
לה ב מיי' שם הל' ז:
לו ג מיי' שם הל' ה:

מוסף רש"י

כשהיא חוזרת. אקרא קאי ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה, כשהיא חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומה כו' (לקמן פז.). **במורם מן הקדשים.** חזה ושוק, מדהוה מצי למכתב בקדשים וכתב בתרומת, למורם הוא דאתא, והאי לא תאכל לעולם היא, ולא תימא כשהיא תחת בעלה ישראל כדמשמע קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים כו', דהא אוקימנא לההוא קרא בנבעלה לפסול לה כגון נתין וממזר וחלל שפסלו עולמית, וכהנת דמינסבא לזר דלא אכלה משבה אל בית אביה ילפינן, מכלל דמעיקרא לא אכלה, ומילתיה דרב חסדא מבתרומות נפקא, דא"כ דכולה קרא לנבעלה לפסול לה אתא, ליכתוב בקדשים לא תאכל, מאי בתרומת, שמע מינה הכי קאמר יש לך אחרת שאוכלת בקדשים כגון תרומה ואינה אוכלת במורם, ואיזו זו, זו חוזרת דסמיך לה ובת כהן כי תהיה אלמנה (שם). **מנין לעובד כוכבים כו' שפסלוה.** כהנת מתרומת אביה, ולויה וישראלית כגון שנישאו לכהן וילדו לו בנים ונשמתו בעליהן היו אוכלות בתרומה בשביל בניהם, ואם בא עליה עובד כוכבים ועבד פסלה מתרומה וכ"ש מכהונה (לעיל מה.).

מסורת הש"ס

א) לקמן ע: פח., ב) לקמן פו., ג) ב"ז שם כתובות כה. קדושין סט:, ד) [לקמן סט. פז.], ה) [ב"ז שם סט. עג: סנהדרין כח. נא: יומא מה. סוטה כח. מנחות נא: פו:], ו) [סנהדרין עו.], ז) לעיל מה. סוטה כו: קדושין עה:, ח) [ויקרא כ], ט) [פי' שאלתא סימן כה], י) [וע' היטב רש"י לעיל מה. ד"ה חייבין], כ) בס"א ליתא, ל) [נ"ל לפני ד"ה אי הכי], מ) [פירש לדף סט.], נ) יעב"ץ מ"ז.

תורה אור השלם

1. ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל: ויקרא כב יב
2. ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו: ויקרא כב יג

גליון הש"ס

גמ' א"כ לכתוב קרא היא. עיין לעיל דף ח ע"ב תד"ה ויתמה: שם גלוי מילתא בעלמא הוא. עיין ברש"י פ"ב מ"ג דעדיות ועיין סנהדרין דף עו ע"א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עבד וכו' פרט לאשת עובד כוכבים ובשאלתות וכו': (ב) באד"ה חייבי כריתות לא כל שכן ועוד הא אמרי':